

## Moeilijk lerenden in het NT2-onderwijs

Hoewel de mensen in het onderwijsveld de term NT2 moe lijken te zijn, zoals Jan Peter Houtman in het 'Redactioneel' van *Moer* 2000•3 aangeeft, lijkt het nog lang niet mogelijk om de zorg en aandacht voor NT2-leerders te verminderen. Houtman constateert dat hij zelf ook regelmatig een hopeloos gevoel krijgt als van de leerlingen die doorstromen naar het voortgezet speciaal onderwijs het merendeel allochtoon blijkt te zijn. Dat gevoel van hopeloosheid en soms machteloosheid bekruipt veel docenten die lesgeven aan allochtone leerlingen. Op veel ISK's (Internationale Schakelklassen) vraagt men zich af hoe het kan dat zoveel NT2-leerlingen al vrij snel na de start van het onderwijs 'aan hun plafond' zitten en dat men hun daarom geen ander vervolgonderwijs kan bieden dan praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs. NT2-docenten, die over het algemeen met hart en ziel onderwijs geven en alles uit de leerlingen willen halen wat er in zit, voelen zich machteloos als zij tegelijkertijd met het geven van het schooladvies 'praktijkonderwijs' het gevoel hebben dat de leerling meer kan dan hij heeft laten zien, maar dat het hen niet gelukt is om de leerling er toe te brengen dat tijdens de lessen op de ISK ook werkelijk te tonen.

Het VON-bestuur heeft dit probleem rond 'moeilijk lerende NT2-leerders' ook gesignaleerd. In de *VON-info* in *Moer* 1998•4 gaf het bestuur al aan het hierboven beschreven probleem te onderkennen en daar iets aan te willen doen. Overigens was de VON niet de eerste die, via het veld van het NT2-onderwijs, de problematiek signaleerde. Eerder werd in diverse beschrijvende studies zoals van Berendst e.a. (1994) en Claessens & De Maa (1996) aangegeven dat er een groep leerlingen deelnam aan het NT2-onderwijs die grote moeite had met de uitvoering van de cognitieve taken die van hen gevraagd werden. Bovendien bleken ook de sociaal-

economische kenmerken, de culturele achtergrond en de schoolse werkhouding van de leerlingen factoren die van grote invloed waren op het slecht presteren binnen het NT2-onderwijs.

De meeste studies naar moeilijk lerenden zijn overigens verricht met een bepaald doel voor ogen, zoals bijvoorbeeld leermiddelenontwikkeling, en zijn er daarom op gericht de onderwijssituatie van de moeilijk lerende leerling in kaart te brengen en de leerlingkenmerken van de moeilijk lerende leerling te beschrijven, en niet zo zeer bedoeld om de oorzaken van het voorkomen van leermoeilijkheden bij NT2-leerlingen te achterhalen. Uit de studies die de problematiek van de moeilijk lerenden beschrijven, wordt vaak ook duidelijk hoe slecht het gesteld is met de randvoorwaarden van het NT2-onderwijs aan twaalf tot zestienjarigen. De toestroom van leerlingen neemt soms zulke drastische vormen aan dat het onmogelijk lijkt om opvang voor de steeds groter groeiende populatie te realiseren. De soms wekelijkse instroom in de bestaande ISK-groepen doet een groot beroep op de docent om te differentiëren. Veel docenten hebben daar moeite mee, mede omdat er geen differentiatiemateriaal bestaat. Het ontbrak tot voor kort überhaupt aan een NT2-methode voor twaalf tot zestienjarigen, maar met de komst van de methode *Zebra* lijkt in ieder geval dat probleem te zijn opgelost. Deze methode blijkt echter voor de 'moeilijk lerende' ISK-leerling geen soelaas te bieden. Er wordt daarom hard gewerkt aan een methode die wel de moeilijk lerenden bedient, maar alleen de moeilijk lerenden van wie men heeft vast kunnen stellen dat de leerling de cognitieve capaciteiten heeft die een verwijzing naar het praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs rechtvaardigen.

Al met al is er nog geen antwoord op de vraag wat men aan moet met de leerling, van wie de ISK-docent de indruk heeft dat er meer in zit dan er uit komt, de leerling die uitvalt, die alle kenmerken van een moeilijk lerende vertoont, maar volgens allerlei tests en toetsen niet zulke lage cognitieve capaciteiten lijkt te bezitten, dat hij per definitie moet uitstromen naar het speciaal onderwijs.

Het is met name deze groep waarover het VON-bestuur zijn zorg heeft uitgesproken bij het in 1998 indienen van een aanvraag tot leerplanontwikkeling bij de SLO. Als basis voor de leerplanontwikkeling was volgens het bestuur een nadere analyse van de problematiek rond moeilijk lerenden nodig. Weliswaar was een doorverwijzing naar vormen van speciaal onderwijs een signaal dat men in het ISK-onderwijs niet meer verder kon met de leerling, maar lag de reden voor het niet verder vorderen nu in de leerling zelf of in de onderwijsleersituatie waarin de leerling zich bevond? Was de reden voor de doorverwijzing een leerprobleem, taalleerprobleem of misschien wel een gedragsprobleem van deze leerlingen? Of lag de oorzaak in de organisatie van het onderwijs en de didactiek van de NT2-docent die voor deze groep leerlingen niet geschikt leek te zijn?

Om antwoord te vinden op deze vragen, heeft de SLO de leerplanontwikkelingsaanvraag in overleg met het VON-bestuur verwoord in een 'meerjarenplan', waarbij het eerste jaar in het teken stond van een analyse van de onderwijsleersituatie van moeilijk lerenden in de ISK met als doel het achterhalen van de oorzaken van het stagneren van het leerproces van deze leerlingen. Die analyse bestond uit een studie naar Engelstalige en Nederlandse literatuur over moeilijk lerende taalverwervers in het voortgezet onderwijs en casestudies op twee ISK's. Daarbij was de centrale vraag welke de belemmerende en faciliterende factoren waren, die van invloed konden zijn op het voorkomen van leerproblemen bij neveninstromers. De literatuurstudie was bedoeld om te achterhalen welke factoren in relevante literatuur naar voren kwamen en welke daarvan waar te nemen waren op Internationale Schakelklassen in Nederland. Inmiddels is de analyse naar tevredenheid van het bestuur van de VON uitgevoerd en zijn de resultaten ervan vastgelegd in de publicatie *Moeilijk lerenden in de ISK. Een literatuurstudie en twee casestudies* (KC/0596/D/00-122), (Meestringa & Miedema 2000).

De veronderstelling van het VON-bestuur, dat de leerproblemen van de moeilijk leren-

den NT2-leerlingen aan meer factoren te wijten zijn dan hun lage cognitieve capaciteiten, wordt door de literatuurstudie en de analyse van de praktijk van de SLO bevestigd. Meestringa en Miedema concluderen dat uit de Nederlandse literatuur blijkt dat 'de clash tussen de heterogeniteit van de leerlingen – en van hun 'factoren die van invloed zijn op het taalleren van moeilijk lerende kinderen' – en de schoolse homogeniteit van het, onder moeilijke omstandigheden gegeven, ISK-onderwijs uitvallers produceert waar geen leermiddelkruid tegen gewassen is. Binnen die schoolse cultuur, zo komt uit deze onderzoeken naar voren, worden de problemen aan de leerlingen geattribueerd die vervolgens nog eenvoudiger, gedetailleerder, en meer gestructureerd lesmateriaal voorgeschoteld krijgen' (Meestringa & Miedema 2000, p. 17). Dit staat in contrast met de Engelstalige literatuur uit de VS, waaruit naar voren komt dat men het omgaan met moeilijk lerende tweede taalleerders meer beschouwt als een uitdaging om die benadering te vinden waarmee de mogelijkheden van deze leerlingen ten volle benut kunnen worden.

Na de literatuurstudie zijn op twee grote ISK's casestudies uitgevoerd, waarbij NT2-lessen werden geobserveerd en interviews werden gehouden met schoolleiders en leerlingcoördinatoren. Het ging in de casestudies om het achterhalen van de knelpunten ten aanzien van de onderwijsorganisatie, de leerlingen, de docenten en het NT2-onderwijs. Dit onderzoek van de NT2-onderwijspraktijk geeft het beeld dat het NT2-onderwijs belemmerd wordt door allerlei factoren zoals de wisselende groepssamenstelling, de heterogeniteit van de lesgroepen en het feit dat de docenten die het onderwijs verzorgen hier niet altijd zelf voor hebben gekozen, en zelfs als het lesgeven op de ISK een bewuste keuze was, nauwelijks op NT2-gebied geschoold zijn. Wanneer onvoldoende NT2-deskundigheid in een ISK aanwezig is, is het niet verwonderlijk dat een moeilijk lerende leerling, die een specifieke benadering vraagt, onvoldoende gestimuleerd en begeleid kan worden om te presteren op het maximum van zijn capaciteiten. Het resultaat is dat de leerling niet meer lijkt te vorderen, met als gevolg een verwijzing naar het voortgezet

speciaal onderwijs of het praktijkonderwijs. De ontwikkeling van lesmateriaal dat is afgestemd op leerlingen met lage intellectuele vermogens lijkt slechts een deel van de oplossing te zijn, zoals het feit dat de leerlingen beperkte capaciteiten hebben slechts een deel van het probleem is.

Een overkoepeld leerplan voor de ISK, waarin ook dergelijke materialen een plaats krijgen, lijkt meer perspectief te bieden. Daarom stellen Meestringa en Miedema voor om aan de aanvraag voor leerplanontwikkeling van de VON een vervolg te geven en, al overleggend, observerend en ontwikkelend, in een omvangrijker vervolgproject in 2001 te komen tot een leerplan 'waarin een visie op omgaan met verschillende culturen en niveaus neergelegd en geconcretiseerd wordt voor de beginners, gevorderden en schakel-leerlingen. Het leerplan moet aansluiten op het bestaande en in ontwikkeling zijnde materiaal en docenten handvatten geven om daarmee werkend in hun lessen de NT2-verwerving van de -onderling zeer verschillende- leerlingen in hun groepen optimaal te begeleiden. Daarmee gelijk oplopend zou een overleg gestart moeten worden tussen leerplanontwikkelaars en (na)scholars, om parallel daaraan scholingsprogramma's vorm te geven' (Meestringa & Miedema 2000, p.83).

Het VON-bestuur onderschrijft dit voorstel en heeft inmiddels, ondersteund door het sectiebestuur NT2 van Levende Talen en de sectie NT2 van Fontys Hogescholen in Tilburg, een vervolgaanvraag ingediend, opdat het omgaan met moeilijk lerenden tweede taalleerders in het Nederlandse onderwijs een uitdaging wordt en de NT2-docenten de middelen in handen krijgen om die uitdaging aan te gaan.

Corinne Sebregts

## Literatuur

Berendst, J. (e.a.). *Met één hand kun je niet klappen. Eerste opvang van allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs: beschrijving, evaluatie en aanbevelingen*. Groningen, RUG Faculteit der letteren/Den Bosch, KPC, 1994.

Claessens, W. & J. de Maa, *Tussen wal en schip. De behoefte aan leermiddelen voor anderstalige zorgleerlingen in het voortgezet onderwijs. Eindrapport*. Rotterdam, Het Projectbureau, 1996.

Meestringa, M & M. Miedema, *Moeilijk lerenden in de ISK, Een literatuurstudie en twee casestudies*. Enschede, SLO, 2000.

## Aankondiging algemene ledenvergadering

Omdat op de ledenvergadering van 20 mei 2000 de financiële stukken nog niet gereed waren, heeft het bestuur toegezegd in november 2000 nog een ledenvergadering uit te schrijven. Deze zal plaatsvinden op zaterdag 25 november 2000 om 10.30 uur in de Domstadacademie aan de Koningsbergerstraat te Utrecht. Belangstellende leden kunnen zich aanmelden door een briefje te sturen naar het secretariaat: Majel Ruyters, Pterus Dondersstraat 26, 5614 AG Eindhoven; of een e-mail naar: [M.Ruyters@fontys.nl](mailto:M.Ruyters@fontys.nl). Zij ontvangen dan de agenda en andere vergaderstukken een week van tevoren.

## Versterking gezocht

Leden die belangstelling hebben voor het lidmaatschap van het VON-bestuur wordt verzocht contact op te nemen met Robbert Roosenboom op telefoonnummer 030: 272 46 36 of per e-mail: [r.roosenboom@de-breul.nl](mailto:r.roosenboom@de-breul.nl). Tevens zoekt het bestuur een docent die namens de VON zitting wil nemen in de vaksectie Nederlands MAVO-C/-D van de CEVO, de commissie die de eindexamenopgaven vaststelt. Informatie over bezoldiging, onkostenvergoeding en dergelijke eveneens bij Robbert Roosenboom.